

Kulturdepartementet
dnr Ku2019/00736/CSM

Yttrande, samiskt språkcentrums utvecklingsmöjligheter för att främja fler samiska språk (Ku2019/00736/CSM)

Inledning

Sametinget har tilldelats ett regeringsuppdrag att utreda hur Samiskt språkcentrums verksamhet kan utvecklas för att främja fler samiska språk. Sametinget redovisade uppdraget till Regeringskansliet den 29 mars 2019. Örnsköldsviks kommun ingår i finskt och samiskt förvaltningsområde och med anledning av rapporten framför Örnsköldsviks kommun följande synpunkter som avser språkcentrum för samiska.

Huvudman och organisation, lokalisering

Örnsköldsviks kommun delar Sametingets slutsats att den utveckling som behövs i arbetet med revitaliseringen av de samiska språken är att fler personer, och geografiskt hela Sápmi på svensk sida, har tillgång till språkcentrums verksamhet. Fysisk närhet till ett språkcentrum både för enskilda medborgare/språkbärare, men också för det allmänna i det geografiska område språkcentrum etableras är av central betydelse, vilket Örnsköldsviks kommun också fört fram som synpunkt för etablering av språkcentrum för finska (se Örnsköldsviks kommuns yttrande i ärendet KU2019/00160/DISK, daterat 10 maj). Samma resonemang ska tillämpas även för samiska.

Uppdrag

Sametinget hänvisar till prop. 2008/09:158 Från erkännande till egenmakt som alltjämt utgör en bra grund för framtida arbete med fler språkcentrum. En viktig aspekt som Sametinget väljer att lyfta är att propositionen var ett innovativt och framåtsyftande arbetssätt för att utveckla och stimulera till ökad användning av de samiska språken. Kopplingen mellan språk och kultur skulle återspeglas i genomförandet eftersom forskare bedömt kopplingen mellan just språk och kultur vara en viktig framgångsfaktor vid revitalisering av urfolksspråk. Denna direkta koppling mellan språket och kulturen har

Örnsköldsviks kommun belyst i yttrande angående språkcentrum för finska. Örnsköldsviks kommun anser att kopplingen mellan språk och kultur saknas i förslaget om språkcentrum för finska och ska infogas i de uttalade arbetsuppgifterna för språkcentrum på det sätt Sametinget föreslår. Detta är av central betydelse för samiska språkcentrum, samt därtill lika viktig för språkcentrum för finska. För att kunna jämföra vid uppföljningsarbete i framtiden hur väl språkcentrum fungerar som metod i Sverige är det meningsfullt att dels se språkspecifikt på frågan utifrån behov för respektive nationellt minoritetsspråk. Dels tillämpa ett tvärsektoriellt perspektiv på de arbetsuppgifter språkcentrum ska utföra.

Mot bakgrund av Sametingets utredning kring hur verksamheten vid samiska språkcentrum kan utvecklas för att främja fler samiska varieteter (Ku2018/01453/DISK) tillstyrker Örnsköldsviks kommun Sametingets slutsats. Det behövs en tydligare beskrivning av de explicita arbetsuppgifterna för språkcentrum där arbete med språket och kulturen ingår tydligare i arbetsuppgifterna vid språkcentrum enligt Sametingets förslag. I nuvarande styrdokument för samiska språkcentrum är kopplingen inte tillräckligt tydligt formulerad. Motsvarande konkretisering för språk och kultur anser Örnsköldsviks kommun ska specificeras i arbetsuppgifterna för finska språkcentrum (se Örnsköldsviks kommuns yttrande i ärendet KU2019/00160/DISK, daterat 10 maj). Samtal om kultur på det nationella minoritetsspråket, samtal om traditionell kunskap på det nationella minoritetsspråket engagerar och inspirerar språkbärare på gräsrotsnivå och behöver finnas med som konkreta arbetsuppgifter vid språkcentrum.

Örnsköldsviks kommun menar också att det är fullt möjligt att infoga en ytterligare arbetsuppgift till språkcentrum för samiska som Sametingets rapport inte uppmärksammar. Nyinsamling av språkmaterial genom nyinspelningar på samiska är en arbetsuppgift som passar väl in i arbetsuppgifterna för ett språkcentrum. I dagsläget finns ingen statlig utpekad instans med ansvar och uppdrag att löpande och med kontinuitet samla in och dokumentera samiska genom nyinspelningar på språket. Nytt arkivmaterial på språket skulle kunna samlas in vid språkcentrum och utgöra en god kunskapskälla för framtida forskning. Arbete med språkvård, t.ex. nyinspelningar på lule/pitesamiskt område skulle vara till god hjälp i det fortsatta språkarbetet samtidigt som arkiv kan få in nytt arkivmaterial, och forskare få tillgång till nytt språkmaterial att analysera och bedriva

forskning kring. Genomför språkcentrum den typen av aktiviteter som Sametinget lyfter fram i rapporten, dvs. arbetar som tydlig språklig motor och nav genom t.ex. språkcafé-verksamhet på språket kan den aktiviteten likaväl spelas in och utgöra nytt arkivmaterial för framtida forskning på flera områden. Med anledning av att det idag inte finns någon utpekad instans som har uppdraget att bedriva nyinsamling på de nationella minoritetsspråken anser Örnsköldsviks kommun att det är en möjlighet som beredningsarbetet av språkcentrum inte får låta gå förlorat. Kulturdepartementet behöver särskilt noga analysera möjligheten att till språkcentrum infoga som nytt uppdrag att dokumentera samiska genom att genomföra nyinspelningar på samiska.

I Utredningen Nästa steg? Del 2 – Förslag för en stärkt minoritetspolitik (SOU 2017:88) föreslogs att språkcentrumen skulle arbeta med det immateriella kulturarvet, både med språk, varieteter, dialekter och folkminnen där arkivinsamling och arkivverksamhet utan forskningsfokus och forskningsinriktning kunde inrymmas tillsammans med språkrevitaliseringen vid språkcentrumen. Detta perspektiv som presenteras i SOU 2017:88 (s. 20–22 och s. 179–182) saknar Örnsköldsviks kommun i nu aktuell utredning om samiska språkcentrum.

Det är centrala aspekter som SOU 2017:88 lyfter fram eftersom det engagerar och inspirerar språkarbete på gräsrotsnivå, som är ytterst betydelsefullt. Språkbärarna blir också en aktiv del i arbetet, känner delaktighet på gräsrotsnivå, då den icke forskningsfokuserade verksamheten vid ett språkcentrum också involverar språkbärarna på ett djupare plan i arbetet genom t.ex. berättarkvällar på den lokala dialekten, språkcafé-verksamhet och samtal på den lokala dialekten om t.ex. konsten att slöjda eller hässa hö i ett område. Allt detta sammantaget påverkar den enskilde språkbäraren positivt, stärker den enskilde språkbäraren, påverkar och förändrar attityder och värderingar samt är kunskapshöjande på många olika vis. Kulturen, identiteten och språket knyts därtill ihop på ett bra sätt och stärker den enskilde individen, språkbäraren, positivt. Av SOU 2017:88 framgår att statliga instanser bör, när det kommer till det immateriella kulturarvet, också involvera, samverka, inspirera och engagera civilsamhället på dess villkor Detta är centralt och viktigt. Den folkliga aspekten på kulturarvsarbete är lika viktig som den forskningsinriktade, och den folkliga aspekten utan forskningsfokus,

kan nu vid språkcentrumen tillsammans med språkrevitaliseringen, få möjlighet att lyftas fram och ta plats i samhället. Om man ger språkcentrum detta specifika uppdrag att på gräsrotsnivå bedriva nyinsamling genom nyinspelningar på nationella minoritetsspråk där språkcentrumen enligt Sametingets förslag fungerar som språkmotor och språknav.

Utvärdering av samiska språkets utveckling

Sametinget poängterar i rapporten att det är viktigt att säkerställa en plan för utvärdering av beslutad satsning för att tillförsäkra sig om att resurserna är tillräckliga samt att ansvar tas för de samiska språkens utveckling. Örnsköldsviks kommun vill särskilt lyfta denna aspekt och tillstyrker förslaget samt ser att även densamma säkerställs för samtliga etableringar av språkcentrum, oavsett nationellt minoritetsspråk.

Örnsköldsviks kommun betonar vikten av att Kulturdepartementet särskilt noggrant analyserar ovan lämnade synpunkter i det vidare beredningsarbetet av etablering av språkcentrum för samiska, att Kulturdepartementet inom snar framtid inrättar fler språkcentrum för samiska samt att Kulturdepartementet ser etablering av språkcentrum för finsk-ugriska språk i ett helhetsperspektiv eftersom många beröringspunkter finns exempelvis koppling mellan språket och kulturen.

Örnsköldsviks kommun

Per Nylén
Kommunstyrelsens ordförande